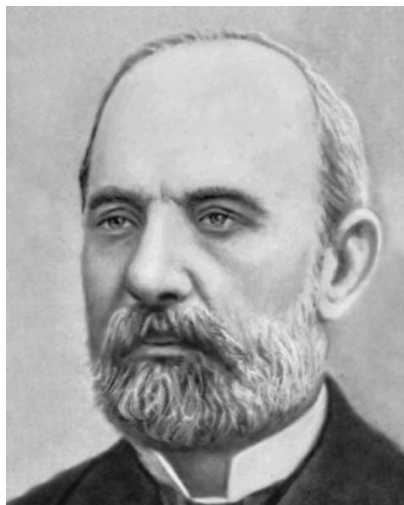

ЛЕВІЦЬКИЙ Орест Іванович (псевд.: Маяченець, Орленко; 13(25). 12. 1848, містечко Маячка Кобеляц. пов. Полтав. губ., нині Новосанжар. р-ну Полтав. обл. — 09. 05. 1922, Драбів. дослідна станція, нині Черкас. обл., похов. у с. Митлашівка Драбів. р-ну) — історик, правознавець, архівіст, етнограф, прозаїк. Походив із давнього козацько-старшин. роду. Акад. ВУАН (1918). Дійсний член НТШ (1911). Дійсний член (1878), чл. ради (1885–1902), заступник голови (1902–05) Істор. товариства Нестора-літописця. Дійсний член Київ. юрид. товариства по відділ. звичаєвого права (1883), УНТ (1907), Моск. археол. товариства. Почес. чл. Полтав. губерн. вченої архів. комісії та церк.-істор.-археол. комітету (1906), Укр. правн. товариства (1917). Навч. у Полтав. духов. училищі та семінарії (1859–69), на юрид. (1869–70) й істор.-філол. (1870–74) ф-тах Університету св. Володимира у Києві. 1874–1921 — відп. секр. Тимчас. комісії з розбору давніх актів; водночас викладав у чол. гімназії та муз. училищі; 1879–87 — пом. зав. Центр. архіву давніх актів. Актив. співроб. ж. «Киевская старина», співред. (разом із [М. Грушевським](#)) ж. «Україна». 1909–14 також входив до складу журі з присудження премій за конкурсні проекти пам'ятника Т. Шевченку в Києві. У ВУАН: від 1918 — голова Постій. комісії для виучування звичаєвого права, від 1919 — чл. Комісії для виучування історії зх.-руського й укр. права, від 1921 — голова Правн. товариства і Комісії для складання енциклопед. словника; від 1918 — секр., від 1920 — голова Соц.-екон. відділу, від грудня 1919 до липня 1921 — заступник і в. о. Голови-президента УАН, від березня 1922 — Президент ВУАН. Наук. діяльність розпочав у студент. роки під керівництвом В. Антоновича. На становлення Л. як науковця і громад. діяча знач. вплив справили Стара (Київ.) громада та Пд.-зх. відділ

Рос. геогр. товариства. Досліджував проблеми родин. і звичаєвого права, історію укр. Церкви, побуту, селянства та судочинства; вивчав архіви Києва, Луцька, Володимира-Волинського, Житомира, Харкова, Кременця, Полтави, Чернігова, Москви та ін.; описував церкви Поділля, Волині, Полтавщини; 1905–09 разом із архієпископом [Парфенієм](#) (Левицьким) і [П. Житецьким](#) брав активну участь у перекладі Євангелія українською мовою. Зробив знач. внесок в опрацювання укр. правн. термінології, 1917–19 очолював термінол. комісію Укр. правн. товариства та комісію по виробленню укр. юрид. термінології при Міністерстві судових справ Української Держави; від 1919 — Правничо-термінол. комісію УАН. Вже перша надрук. праця Л. «Очерк внутренней истории Малоросии во второй половине XVII в.» (К., 1875) вирізнялася глибиною та масштабністю досліджень. 1878 опублікував «Летопись Самовидца по новооткрытым спискам» із ґрунт. влас. розвідкою «Опыт исследования о летописи Самовидца». Знач. внеском в укр. історіографію стало 2-е вид. під його керівництвом фундаментал. 3-том. зб. «Памятники, изданные Киевскою Комиссиею для разбора древних актов» (К., 1897–98) із важливими джерелами з історії України 16–18 ст. У 3-му томі «Архива Юго-Западной России» (К., 1909) вміщено «Акты о брачном праве в семейном быте в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв.», які Л. збирав понад 30 р. переважно у луцьких, володимир-волин. і житомир. актових книгах (додав також нарис «Черты семейного быта в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв.»). На основі істор. розвідок кін. 19 ст. написав низку оповідань, серед яких — «Ганна Монтовт», «Пашквіль», «Превелебний сват», «Єзуїтська преподобниця» (усі — 1911), «Нехворощанський сотник», «Орельський пустельник» (обидва — 1914), «Лиха свекруха», «Помста загублених» (обидва — 1915), «Несподіваний шлюб» (1916), «Лакей його преосвященства» (1917; усі опубл. у «ЛНВ»), «Український шляхтич Прокіп Верещака: його пригоди під час Хмельниччини» (1917); «З розстриги сотник», «Пан Сенюта» (обидва — 1918; усі опубл. у ж. «Україна»). Влас. архів і бібліотеку 1921 передав ВУАН (нині зберігаються в Інституті рукопису НБУВ).

Основні праці

О семейных отношениях в Юго-Западной Руси в XVI-XVII веках // Рус. старина. 1880. № 11; Южно-русские архиереи XVI-XVII веков // КС. 1882. № 1; Богдан Хмельницкий: Биограф. очерк // Истор. деятели Юго-Запад. России в биографиях и портретах. Вып. 1. К., 1883; Внутреннее состояние Западно-Русской церкви в Польско-Литовском государстве в конце XVI ст. и уния. К., 1884; Кирилл Терлецкий, епископ Луцкий и

Острожский: Истор.-биограф. очерк с его портретом // Памятники рус. старины в Запад. губерниях. Вып. 8. [Б. м.], 1885; Ипатий Потий. Киевский униатский митрополит: Истор.-биограф. очерк с его портретом // Там само; Очерки старинного быта Волыни и Украины. К., 1891; Историческое описание Владимир-Волынского Успенского храма, построенного в половине XII в. князем Мстиславом Изяславовичем. К.; Владимир-Волынский, 1892; Пятидесятилетие Киевской комиссии для разбора древних актов (1843–1893): Истор. зап. о ее деятельности. К., 1893; Южно-русская женщина в XVI–XVIII вв. // Иллюстриров. сб. Киев. лит.-артист. об-ва. К., 1900; Очерки народной жизни в Малороссии во второй половине XVII в. К., 1902; О положении крестьян в Юго-Западном крае во 2-й четверти XIX в. // КС. 1906. № 7/8; Черты семейного быта в Юго-Западной Руси в XVI–XVII вв. К., 1909; По судах Гетьманщины. Нариси народного життя Гетьманщини 2-ї пол. XVII віку. Х., 1930.

Рекомендована література

1. Василенко М. П. Академік Орест Іванович Левицький: [Некролог] // Зап. соц.-екон. відділу УАН. Т. 1. К., 1923;
2. Сімзен-Сичевський О. М. Список праць академіка О. І. Левицького в хронологічному порядку // Там само;
3. Грушевський М. Орест Левицький: [Некролог] // Україна. 1924. Кн. 1–2;
4. Міяковський В. З оповідань Ореста Івановича Левицького // Наук. зб. ВУАН у США. Нью-Йорк, 1952;
5. Москвич Л. Г., Сторчак А. І. Видатний історик, археограф, архівіст (До 120-річчя від дня народження О. І. Левицького) // УІЖ. 1968. № 12;
6. Дзира Я. Третій президент // Наука і культура. Україна. 1989. Вип. 23;
7. Мокляк В. О. Орест Левицький (1848–1922): Бібліогр. покажч. П., 1993;
8. Баран Є. М. Художня проза Ореста Левицького // КС. 1997. № 5;
9. Москвич Л. Г., Сарбей В. Г. Академік УАН Орест Іванович Левицький (1848–1922 рр.): Життєпис, бібліографія його праць і праць про нього. К., 1998;
10. Приступа С. Останній притулок Ореста Левицького // Вісн. НАНУ. 1999. № 6;
11. Терещенко К. П. Левицький Орест Іванович. Особові архівні фонди Інституту рукопису. К., 2002;
12. Балушок В. Наукова спадщина Ореста Левицького в контексті етнологічної науки // НТЕ. 2009. № 2;
13. Гирич І. Орест Левицький як суспільний діяч і науковець: До 160-річчя від дня народження // Сучасність. 2009. № 3/4;
14. Усенко І. Б. Правові аспекти наукової творчості академіка О. І. Левицького // Правова держава. Вип. 21. К., 2010.

І. Б. Усенко

Бібліографічний опис:

Левицький Орест Іванович / І. Б. Усенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-53800>. – Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).